

Opdrachtgever:

Datum: 12 oktober 2017

Wonen Zuid
t.a.v. mevrouw N. Peelen
Postbus 400
6040 AK Roermond

Onderwerp:

Rapportage Vleermuis-, gierzwaluw- en huismusonderzoek projectlocatie Joost van Vondelstraat 21 t/m 83, te Heerlen
(ons kenmerk: 17-151)

Opgesteld door:

De heer M.J.M Coenen

Geachte mevrouw Peelen,

Hierbij ontvangt u van ons de rapportage van het vleermuis-, huismus- en gierzwaluwonderzoek, wat is uitgevoerd ter plekke van de Joost van Vondelstraat 21 t/m 83, te Heerlen. Dit onderzoek is uitgevoerd vanwege de voorgenomen herinrichting (sloop en nieuwbouw). Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Wet natuurbescherming en heeft als doel het vast stellen van de aanwezigheid van bovenstaande soort(groep)en, het beoordelen of er effecten optreden bij de sloop (en nieuwbouw) en of er met de ingreep verbodsbepalingen overtreden worden van de Wet Natuurbescherming.

Onderstaand zijn de resultaten beschreven van het onderzoek, zijn de effecten opgesomd die optreden op eventueel aangetroffen soorten en of deze effecten leiden tot gevolgen in het kader van de Wet Natuurbescherming (Wnb), zoals bijvoorbeeld het treffen van mitigerende maatregelen of het aanvragen van een ontheffing.

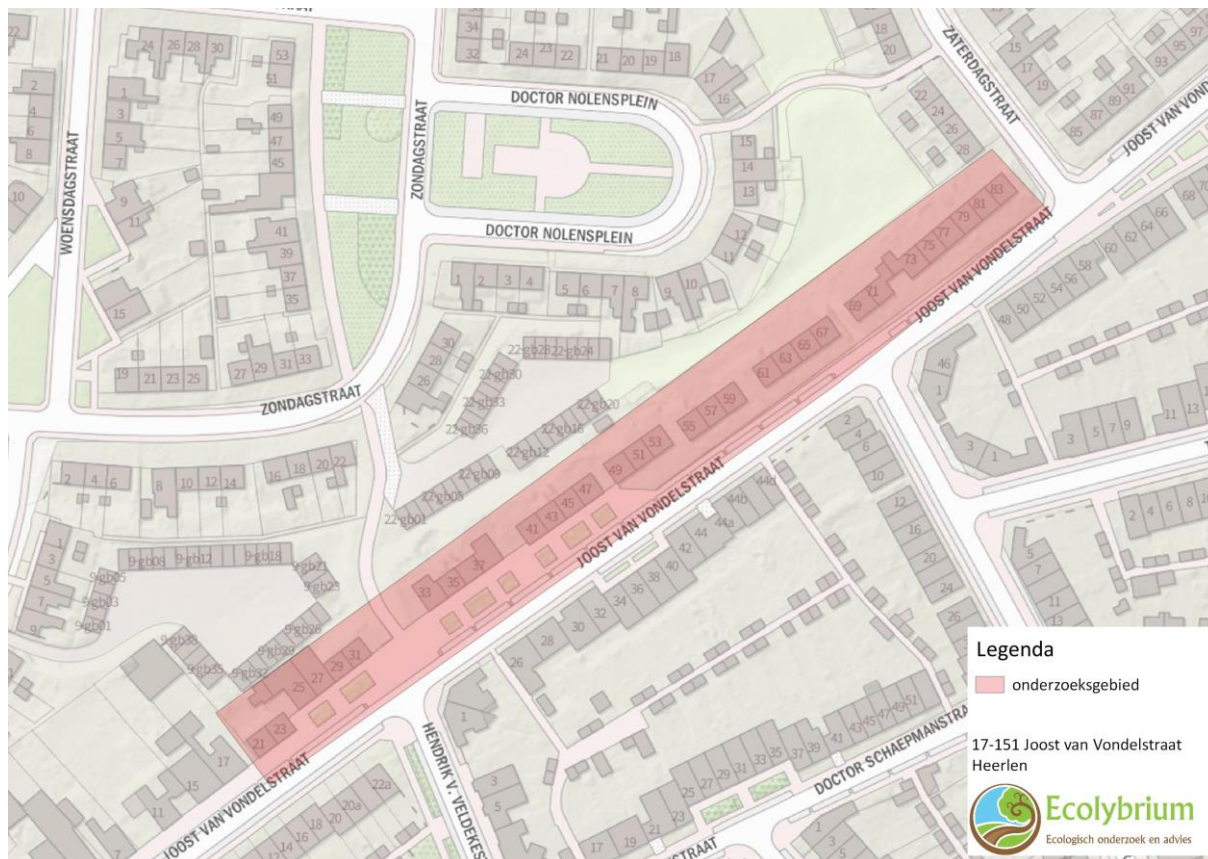
We gaan in deze rapportage eveneens in op de getroffen mitigerende maatregelen (in het kader van dit onderhavige onderzoek, maar ook uit eerder onderzoek 2016) en de samenhang met eventueel te treffen maatregelen.

Aanleiding

Het voornemen bestaat om de bestaande bebouwing te slopen en op dezelfde locatie nieuwbouw te realiseren. Uit een quickscanonderzoek van Econsultancy.nl (Rapportnummer: 15081719, d.d. 11 september 2015) blijkt dat de te slopen bebouwing mogelijk dienst doet als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen en broedlocaties kan herbergen voor huismussen en gierzwaluwen.

In 2017 heeft Wonen Zuid, Ecolybrium Ecologisch onderzoek & Advies, opdracht gegeven dit te onderzoeken.

In afbeelding 1 is de onderzoeks- en ingreeplocatie afgebeeld. De te onderzoeken woningen zijn hierin gemarkeerd.

Afbeelding 1: Onderzoeksgebied Joost van Vondelstraat, Heerlen

Onderzoeksmethodieken vleermuis-, gierzwaluw- en huismusonderzoek

Onderzoeksmethodiek vleermuizen

Om vast te stellen of er vleermuizen in de panden aanwezig zijn is de ingreeplocatie middels 5 veldbezoeken onderzocht op de aanwezigheid van vleermuisverblijven en op de functie van het gebied als jachtgebied, migreerfunctie (vliegroutes).

Het vleermuisonderzoek is door meerdere vleermuisdeskundigen in dienst van of ingezet door Ecolybrium. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Pettersson D240X). Deze batdetector is uitgerust met een opnamefunctie om lastig determineerbare soorten te kunnen analyseren via een softwarepakket. De opnames van lastig determineerbare soorten zijn gedaan met een geluidsrecorder Edirol R-09HR, indien noodzakelijk geacht.

In tabel 1 zijn de uitgevoerde veldrondes opgesomd. Het betreft hier het onderzoek naar vleermuizen, gierzwaluw en huismus.

Onderzoeksmethodiek huismus

Het onderzoek naar het gebruik van de panden door huismussen is uitgevoerd in de periode tussen 10 maart en 20 juni (datumgrenzen conform SOVON broedvogelmethode (SMP methode)). Dit onderzoek is uitgevoerd in de ochtend, waarbij gelet is op territoriaal gedrag, nest-bouwende dieren en door het letten op aanvliegbewegingen van de vogels met nestmateriaal en voedselpakketjes (voor jongen).

Dit onderzoek is 2 keer uitgevoerd, vanwege het ontbreken van waarnemingen tijdens de eerste onderzoeksronde, zie tabel 1.

Onderzoeksmethodiek gierzwaluw

Het onderzoek naar het gebruik van de panden door gierzwaluwen is uitgevoerd te worden in de periode vanaf 15 mei 15 juli (datumgrenzen conform SOVON broedvogelmethode (SMP methode)). Dit onderzoek is uitgevoerd waarbij gelet is op in- en uitvliegende dieren, roepende dieren vanuit hun nestlocaties en waarbij er gelet is op cirkelende dieren boven de woonwijk (indicatie dat deze wijk door die dieren bewoond wordt).

Er zijn 2 rondes in juni uitgevoerd worden, conform onderzoeksprotocol (Soortenstandaard gierzwaluw).

Naast dit specifieke soortgerichte onderzoek wordt tevens gelet op het voorkomen van andere soorten planten en dieren (bijvoorbeeld steenmarter). Indien deze worden aangetroffen worden deze eveneens op de verspreidingskaart opgenomen.

Onderzoeksdata 2017

Soortonderzoek	Data	Temp.	Wind	Weersomstandigheden	Opmerkingen
<i>Vleermuizen</i>	22 mei	19°C	1-2 Bft.	Droog	Ochtendronde
	14 juni	23°C	2 Bft.	Droog	
	14 juli	22°C	2 Bft.	Droog, later in de avond lichte regen	
	2 augustus	23°C	2 Bft.	Droog	
	1 september	16°C	2 Bft.	Droog	Ochtendronde
<i>Huismus</i>	27 april	Nvt	Nvt	Droog	Ochtend
	22 mei	Nvt	Nvt	Droog, later in de ochtend lichte regen	Ochtend
<i>Gierzwaluw</i>	22 mei	Nvt	Nvt	Droog	Namiddag
	6 juni	Nvt	Nvt	Droog	
	16 juni	Nvt	Nvt	Droog	

Tabel 1: Onderzoeksgegevens per onderzochte soortgroep

In bijlage 1 zijn de resultaten van dit onderzoek op kaart afgebeeld.

Verantwoording van het onderzoek

De uitgevoerde onderzoeken zijn geheel in lijn met de voorgeschreven protocollen (vleermuisprotocol) en de werkwijzen zoals opgenomen in de Soortenstandaard Huismus en Gierzwaluw en conform de SOVON methodiek. Het onderzoek is uitgevoerd door twee deskundige ecologen werkzaam bij (en/of ingehuurd door) Ecolyrium op het gebied van de onderzochte soort(groep)en.

Resultaten en effecten op aangetroffen soorten

Vleermuizen

Gewone dwergvleermuis

In de te slopen bebouwing zijn in totaal 4 vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Drie van deze verblijfplekken zijn aangetroffen onder de dakpannen van de kopgevels en één onder de muurbeplating aan de voorzijde van een woning.

Bij elke verblijfplaats vliegt telkens maar één dier in of uit. Het gaat hier dan ook uitsluitend om verblijven van mannetjes.

Er zijn geen uitvliegende vleermuizen aangetroffen ter plekke van de opgehangen vleermuiskasten.

Kraamkolonies zijn eveneens niet aangetroffen.

Er zijn in lage aantallen jagende gewone dwergvleermuizen aangetroffen langs de bebouwing en verspreidt door de wijken erom heen. De aantallen schommelen tussen de 10 en 15 dieren per keer. Vaste vliegroutes zijn binnen de te slopen bebouwingen niet aangetroffen. Dit komt met name doordat de Joost van Vondelstraat niet voorzien is van een bomenlaan en behoorlijk vegetatiearm te noemen is (dit kan ook een reden vormen dat er maar weinig jagende dieren aangetroffen worden). De voor- en achtertuinen van de woningen zijn niet of nauwelijks voorzien van struiken, bomen of bloeiende vaatplanten.

Andere vleermuissoorten zijn niet aangetroffen tijdens de onderzoeksrondes.

Er is reeds afstemming gemaakt met de architect en de initiatiefnemer (Wonen Zuid) over het inbrengen van permanente vleermuisvoorzieningen in de nieuwbouw. De locaties zijn weergegeven in de stedenbouwkundige tekeningen die in bijlage 2 van deze rapportage zijn bijgevoegd.

Effecten op vleermuizen

Er kunnen effecten optreden ten aanzien van verstoring van vleermuizen wanneer de vaste rust- en verblijfplaatsen in de kwetsbare verstoord worden.

Daarnaast leiden de werkzaamheden tot directe vernietiging van 5 vaste rust- en verblijfplaatsen.

Er is geen sprake van een aantasting van primair jachtgebied van vleermuizen. Daarvoor is de vegetatie in de onderzoekslocatie in zijn geheel niet geschikt voor.

Effecten op vliegroutes treden eveneens niet op, omdat deze geheel ontbreken.

Soort	Effecten	Knelpunt Wnb	Toetsing noodzakelijk
Gewone dwergvleermuis	Verstoring en vernietiging vaste rust- en verblijfplaats	Ja	Ja

Tabel 2: overzicht effecten op vleermuizen

Uit tabel 2 blijkt dat de effecten op de gewone dwergvleermuis getoetst dient te worden aan de verbodsbepalingen van de Wet Natuurbescherming. Deze toetsing is in tabel 5 inzichtelijk gemaakt. Hieruit blijkt ook of en zo ja, welke verdere vervolgstappen er nodig zijn.

Huismus

Uit het onderzoek blijkt dat er 5 broedplekken van Huismussen vernietigd worden door de sloop van de bebouwing. Dit heeft als effect dat deze broedplekken niet beschikbaar zijn zolang de nieuwbouwwoningen nog niet klaar zijn.

Met de ingreep treedt geen verlies op van optimaal ontwikkeld jachtgebied en rustplekken in dichte vegetatie, omdat dit vegetatie (met name blad-houdende heesters) is in de gemeentelijke plantsoenen.

Effecten op huismus

Door de ingreep verdwijnen tijdelijk 5 broedplekken van de huismus.

Het foerageergebied wordt in zijn geheel niet aangetast, omdat er geen optimaal foerageergebied

aanwezig is ter plekke van de te slopen woningen. Dit foerageergebied bevindt zich namelijk op gemeentelijk eigendom en bestaand uit plantsoenen met veelal blad-houdende heesters.

Soort	Effecten	Knelpunt Wnb	Toetsing noodzakelijk
Huismus	Vernietiging broedplekken	Ja	Ja

Tabel 3: overzicht effecten op huismussen

Uit tabel 3 blijkt dat de effecten op de huismus (vernietiging broedplekken) getoetst dient te worden aan de verbodsbepalingen van de Wet Natuurbescherming. Deze toetsing is in tabel 5 inzichtelijk gemaakt. Hieruit blijkt ook of en zo ja, welke verdere vervolgstappen er nodig zijn.

Gierzwaluw

Er zijn in totaal 8 broedlocaties van gierzwaluwen vastgesteld in de huidige bebouwing. 7 ervan zijn gevestigd aan de voorzijde van de woningen, gezien vanaf de Joost van Vondelstraat. Eén locatie bevindt zich aan de zijgevel van (huisnummer 69). Deze locatie heeft echter geen broedfunctie, maar een slaapfunctie. Voorts is er tijdens het onderzoek vastgesteld dat minimaal 4 geplaatste gierzwaluwkasten gebruikt worden als slaapplek.

De open aanvliegroute naar de broedplekken verdwijnt in de toekomstige situatie niet, omdat er geen aanplant is beoogd van opgaande begroeiing aan de voorzijde van de nieuwe woningen.

De tijdelijke kasten, die in 2017 zijn geplaatst, zullen in de nieuwbouw worden geïntegreerd. Dit is reeds afgestemd met de architect en de initiatiefnemer (Wonen Zuid). De ophanglocaties zijn afgebeeld in de stedenbouwkundige tekeningen die in bijlage 2 van deze rapportage zijn bijgevoegd.

Effecten op gierzwaluwen

Door de sloop verdwijnen in elk geval 8 broedlocaties van gierzwaluwen.

Permanente effecten op de aanvliegroute zijn niet van toepassing, omdat er in de toekomstige situatie geen belemmeringen zoals het aanplanten van hoge bomen voor de woningen beoogd zijn.

Soort	Effecten	Knelpunt Wnb	Toetsing noodzakelijk
Gierzwaluw	Vernietiging broedplekken	Ja	Ja

Tabel 4: overzicht effecten op huismussen

Uit tabel 4 blijkt dat de effecten op de gierzwaluw (vernietiging broedplekken) getoetst dient te worden aan de verbodsbepalingen van de Wet Natuurbescherming. Deze toetsing is in tabel 5 inzichtelijk gemaakt. Hieruit blijkt ook of en zo ja, welke verdere vervolgstappen er nodig zijn.

Overige soorten

In het gebied zijn diverse andere algemeen voorkomende soorten waargenomen. Het betreft hier enkele soorten broedvogels, grondgebonden zoogdieren en planten. Zwaar beschermde en andere soorten (libellen, dagvlinders, amfibieën, vissen, ongewervelden en reptielen) zijn niet aangetroffen en niet te verwachten, omdat optimale leefgebieden hier niet ontwikkeld zijn.

Mitigerende maatregelen 2016 en 2017 (Molenberg wijk en Joost van Vondelstraat)

In 2016 en 2017 zijn er in het kader van eerdere renovatieprojecten in de directe nabijheid (aan de overzijde van de onderzochte woningen ten zuiden en zuidwesten van de Joost van Vondelstraat) mitigerende maatregelen getroffen voor huismus, gierzwaluw en gewone dwergvleermuis. Vanuit dat onderzoek (Faunaconsult 2016) is vastgesteld dat er gierzwaluwen en vleermuisverblijven aanwezig zijn in de woningen aan de Joost van Vondelstraat (dit is echter niet conform de protocollen uitgevoerd destijds, omdat dit toen geen onderdeel vormde van de ingreeplocatie). Het betrof hier toen 3 verblijfplaatsen van vleermuizen en 10 gierzwaluwverblijven.

Met deze wetenschap zijn er in 2017 voor het onderzoek aan de Joost van Vondelstraat 12 houtbetonnen vleermuiskasten (type VK WS 01, zie foto 1) en 70 gierzwaluwkasten (type IB GZ 01, zie foto 2) geplaatst.

Vanuit het Molenberg project (Faunaconsult 2016) zijn nog meer dit soort tijdelijke kasten aan de woningen opgehangen (deze zijn blijven hangen in 2017).

Foto 1: er hangen meer dan 20 vleermuiskasten van dit type rondom de ingreeplocatie Joost van Vondelstraat

Foto 2: vooraanzicht van de woningen met een deel van de geplaatste gierzwaluwkasten, onder de dakgoten

Voorts zijn er in het kader van het soortgericht onderzoek, in de wijk Molenberg (Faunaconsult 2016), ook betonnen huismuskasten aangebracht, welke eveneens zijn blijven hangen.

Functionaliteit getroffen mitigatie gierzwaluwen en gewone dwergvleermuis

Voordat de effecten getoetst worden aan de verbodsbepalingen van de Wet Natuurbescherming is het zinvol in te gaan op reeds aangebrachte mitigerende maatregelen. Deze maatregelen zijn getroffen omdat uit eerder onderzoek, in de directe nabijheid van de ingreeplocatie, vastgesteld is dat er gierzwaluwen broeden in de te slopen woningen.

Vanwege deze wetenschap zijn er in 70 gierzwaluwkasten geplaatst, waarvan, zo blijkt uit het onderzoek van 2017, reeds minimaal 4 kasten als slaapplek dienst doen. Dit biedt voor de bouwfase, waarbij de kasten beschikbaar (zie onderdeel mitigatie maatregelen verderop in deze rapportage) blijven, goede kansen dat meer dieren de kasten al gaan bewonen aankomend broedseizoen. De kasten zullen hier slechts één broedperiode dienst moeten doen als broedplek, waarna ze ingebouwd zullen worden in de toekomstige situatie.

Voor wat betreft het gebruik van de aangebrachte kasten van vleermuizen is niet vastgesteld dat deze al in gebruik zijn genomen. Dit heeft er vooral mee te maken dat het een gebouwbewonende soort is die in het algemeen niet snel schakelt naar een kast aan de muur. Indien er geen andere opties voorhanden zijn zullen ze dit wel kunnen doen, maar zolang er alternatieve verblijfplekken aanwezig zijn (Lees: andere woningen in de nabijheid), zullen ze uitwijken naar deze vormen van verblijfplekken. Het aanbieden van kasten is vanuit de regelgeving in elk geval juridisch geaccepteerd.

Het gebruik van de huismuskasten is eveneens niet vastgesteld, omdat er ook maatregelen aangeboden zijn onder de dakpannen van de woningen in de Molenberg wijk (mussenvides) en dat daarmee de soort de kasten nog niet ontdekt hebben.

Toetsing van effecten aan de verbodsbepaling Wet Natuurbescherming

Bij de toetsing is geen rekening gehouden met reeds aangebrachte voorzieningen, omdat het vernietigen van beschermde verblijfplaatsen feitelijke overtredingen zijn. Het aanbieden van kasten geldt als mitigatie en niet als het opheffen van de daadwerkelijke overtreding (het vernietigen).

Aanwezig op planlocatie	Vogels (Vogelrichtlijn)				Flora en fauna (Habitatrichtlijn)					Andere soorten		Zorgplicht (Wnb)	Aangepaste werkwijze (J/N)*
	Art. 3.1	Art. 3.2	Art. 3.3	Art. 3.4	Art. 3.5	Art. 3.6	Art. 3.7	Art. 3.8	Art. 3.9	Art. 3.10	Art. 3.11	Art. 1.11	
Huismus	(#)									(#)		(#)	J
Gierzwaluw	(#)									(#)		(#)	J
Vleermuizen					(#)					(#)		(#)	J
Grondgebonden zoogdieren										(#)		(#)	J
Broedvogels (algemeen voorkomende soorten)	(#)									(#)		(#)	J

Tabel 5: Verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (Wnb); (#) = van toepassing; * Bij J is aangepaste werkwijze nodig

Conclusies en toelichting op toetsingstabel 5

Huismus

- ✚ Er is een ontheffing noodzakelijk voor het overtreden van verbodsbepaling 3.1. vanwege het vernietigen van beschermde nestlocaties van de huismus, ondanks dat er in de directe nabijheid al huismuskasten aanwezig zijn en ook ondanks dat de aangebrachte gierzwaluwkasten als broedlocatie goedgekeurd worden door Bevoegd Gezag (alszijnde tijdelijke vervanging).
- ✚ Er is wel mitigatie nodig van permanente voorzieningen in de nieuwbouw, in de vorm van mussenvides.
- ✚ Een aangepaste werkwijze is noodzakelijk om verstoring te voorkomen tijdens het broedseizoen.

Gierzwaluw

- ✚ Er is een ontheffing benodigd voor het feitelijk vernietigen van beschermde nestlocaties van gierzwaluwen, ondanks dat er reeds tijdelijke kasten zijn geplaatst (en die voor een klein deel al gebruikt worden).
- ✚ Er dienen geen verdere mitigerende maatregelen getroffen te worden in de vorm van het aanbieden van tijdelijke nestlocaties, omdat dit al aangeboden is (zelfs meer dan nodig) in het afgelopen broedseizoen. Wel is het nodig om te zorgen dat deze kasten in het aankomende broedseizoen (zomer 2018), beschikbaar blijven en ingebouwd worden in de toekomstige situatie. Een aangepaste werkwijze in de tijdelijke fase is noodzakelijk.
- ✚ Op grond van het aantal vastgestelde nestlocaties in 2017, en het aantal aangebrachte nestkasten (70) kan gesteld worden dat er ten opzichte van het aantal alternatieve nestlocaties voldaan wordt aan de richtlijnen in de soortenstandaard Gierzwaluw (Bron: Rijksdienst van Ondernemend Nederland). De soortenstandaard stelt een mitigatietaakstelling voor van 5 tijdelijke en permanente kasten bij het vernietigen van 1 bestaande nestlocatie. Deze taakstelling is met het ophangen van 70 kasten (voor 8 locaties) in 2017 ruimschoots gedekt.

Vleermuizen

- ✚ Er dient een ontheffing aangevraagd te worden voor het vernietigen van 5 vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis.
- ✚ Verdere mitigerende maatregelen voor de soort is in dit geval niet noodzakelijk geacht omdat er ten eerste reeds tientallen vleermuiskasten zijn geplaatst en al aanwezig waren in de directe omgeving (binnen een straal van 60 meter) en omdat er tevens vele alternatieve verblijfplekken aanwezig zijn in de vorm van bestaande woningen. Permanente voorzieningen in de nieuwbouw zijn wel noodzakelijk (zie bijlage 2 voor de locaties).
- ✚ Wel is het nodig om te zorgen dat de werkzaamheden zoveel mogelijk buiten de kwetsbare perioden uitgevoerd dienen te worden, om daarmee zoveel mogelijk verstoring tijdens het actieve vliegseizoen te voorkomen.

Overige soorten

- ✚ Voor de overige soorten die zijn aangetroffen geldt alleen dat er in de minst kwetsbare periodes gewerkt wordt of voorafgaande aan het actieve seizoen gestart wordt met werken, zodat soorten zich tijdens het actieve seizoen minder snel zullen vestigen in het gebied (vanwege de toenemende mate van menselijke activiteit). Dit geldt overigens alleen voor algemeen voorkomende soorten broedvogels en grondgebonden zoogdieren.

Aangepaste werkwijze en advies

Uit tabel 5 is op te maken dat er aangepaste werkwijzen voorgeschreven worden. Deze bestaan uit: *Gierzwaluw en Huismus (en overige broedvogels)*

- ✚ De gierzwaluwkasten dienen op een houten stellage aangebracht te worden, waarbij een voldoende lange achterwand dient te zorgen dat de kasten bereikbaar zijn voor gierzwaluwen en huismussen (de houtenstellage neemt daarmee de functie als gevel over van de reeds gesloopte woningen. De kasten worden na het broedseizoen van de gierzwaluwen conform planning ingebouwd in de nieuwbouwwoningen en zijn voor beide soorten geschikt om te broeden.
- ✚ De werkzaamheden dienen voorts zoveel als mogelijk buiten de broedperiode te starten
- ✚ De nestlocaties van de gierzwaluwen en huismussen worden voorafgaande aan het broedseizoen (dus voor half maart en voor eind april) vernietigd om vestiging te voorkomen.

Vleermuizen

- ✚ De werkzaamheden dienen uitgevoerd te worden als de verblijfplaatsen niet in functie zijn. Dit is de periode vanaf half oktober, omdat er geen aanwezigheid is van winterverblijfplaatsen.

Grondgebonden zoogdieren

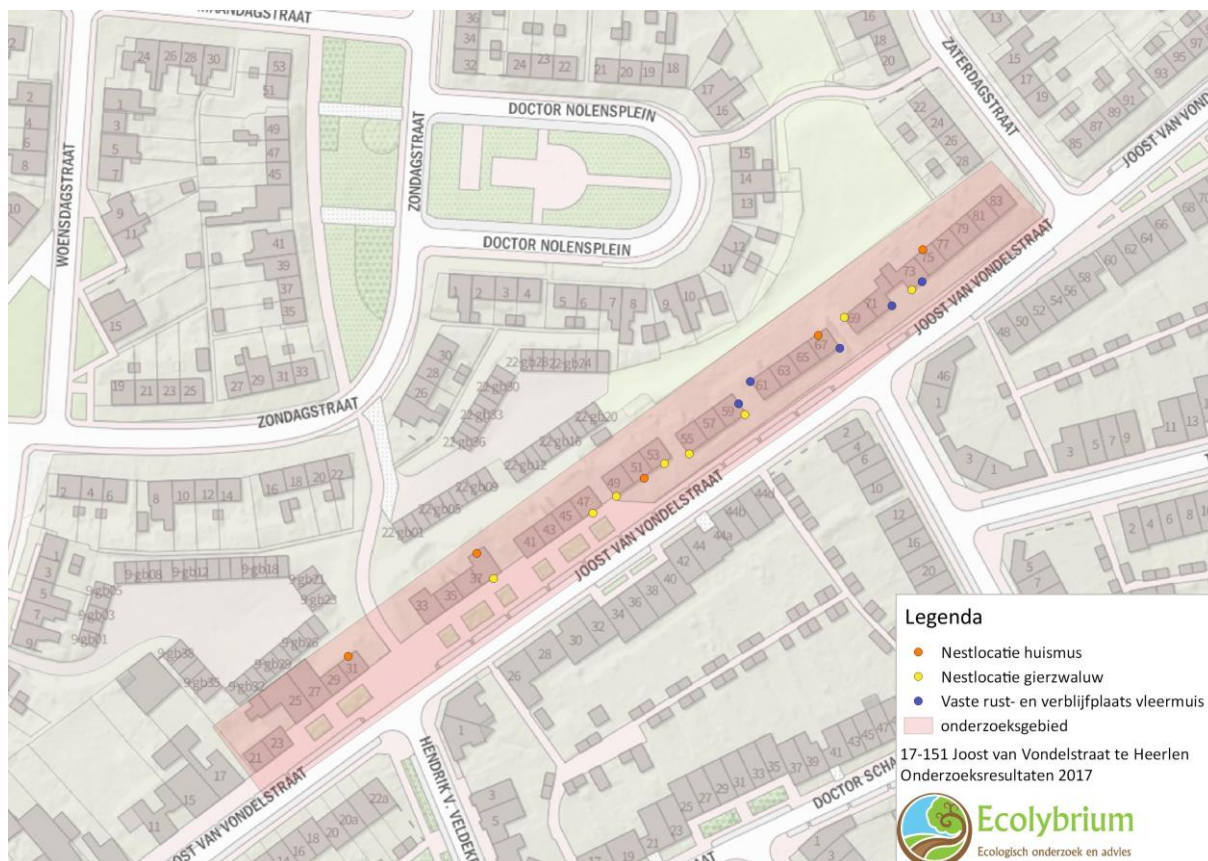
- ✚ De werkzaamheden dienen zoveel als mogelijk uitgevoerd te worden buiten de winterperiode; dus buiten eind november tot en met maart, om daarmee overwinterende dieren niet overbodig te verstoren tijdens de kwetsbare periode met voedselschaarste.
- ✚ De werkzaamheden zoveel als mogelijk vanuit een richting uit te voeren, zodat dieren de kans krijgen de ingreeplocatie te kunnen verlaten richting een veilige zijde.

Met deze rapportage hoopt Ecolybrium jullie van dienst te kunnen zijn.
Uw reactie wordt dan ook zeer op prijs gesteld.

Met vriendelijke groet,

Ecolybrium Ecologisch Onderzoek & Advies

Bijlage 1 Onderzoeksresultaten 2017

Bijlage 2 Ophanglocaties mitigerende maatregelen

